free approaches and dates to the late 18th – early 19th centuries according to the lead seals. After assigning this edge of the city to industrial activities, in the 19th century this area was levelled by spreading out the bastion's ramparts. In 1857 a herring sorting warehouse was erected there (Fig. 5:b), the paving laid in its vicinity, which has survived fragmentally, was left for display *in situ*. 20th-century buildings, a stone paved area, and canine grave were recorded during the excavation (Figs. 6:a–c, 7).

Atas Žvirblys

Prienų Kristaus Apsireiškimo bažnyčios teritorija

2013 m. rugsėjo–spalio mėnesiais Prienų Kristaus Apsireiškimo bažnyčios (UK 989) teritorijoje (Prienai, Kęstučio g. 9) vyko detalieji tyrimai ir archeologiniai žvalgymai. Tyrimai vykdyti aplink bažnyčią, projektinėje atgrindos vietoje. Jų metu ištirta 114,9 m ilgio, 1 m pločio tranšėja. Atlikus žvalgymus iki 40 cm gylio, jų vietoje buvo tęsiami detalieji tyrimai iki projektinio 60 cm gylio. Bendras ištirtas plotas siekė 116,89 m^2.

Rašytiniuose šaltiniuose Prienai pirmą kartą paminėti 1502 m. Miestelis pradėjo augti nuo XVI a. vidurio, manoma, kad tuo metu buvo pastatyta ir bažnyčia. 1674 m. pastatyta nauja medinė bažnyčia. Ši galėjo stovėti dabartinės bažnyčios vietoje, kol buvo sudeginta XVIII a. pradžioje, Šiaurės karo metu. Dabartinė bažnyčia šioje vietoje pastatyta 1750 m. Vėliau, 1874–1875 m., bažnyčia padidinta, šonuose simetriškai pristačius koplyčias, suremontuota kapinių tvora.

Minimoje vietovėje tyrimai vykdyti ir anksčiau. 2011 m. žvalgomųjų tyrimų metu buvo aptikti žmonių palaidojimai, pagal tyrimų duomenis datuotini XVIII a. pabaiga – XIX a. pradžia (*ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 336–337).

2013 m. žvalgymų metu vykdant tyrimus iki 40 cm gylio, archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ir palaidojimų neužfiksuota. Rasta pavienių archeologinių radinių: keletas buitinės keramikos fragmentų, karstų vinių, viena plokštinė čerpė. Taip pat rasta pavienių žmonių kaulų fragmentų.

Atliekant detaliuosius tyrimus fiksuoti XVIII–XIX a. datuojami sluoksniai, dalinai apardyti vėlesnių perkasimų. Įžemis nepasiektas, tačiau pavyko užfiksuoti pakitusį teritorijos reljefą bažnyčios P pusėje. Šioje dalyje jis buvo pakeltas 30–40 cm užpilant atvežtiniu gruntu – žvyru ir smėliu. Reljefo pakitimus galima sieti su 1874–1875 m. bažnyčios teritorijoje vykusiais darbais, kurių metu bažnyčios P ir Š pusėse buvo pristatytos koplyčios, suremontuota tvora.

Moksliškai vertingos informacijos suteikė atlikti tyrimai ties bažnyčios apside ir 1874–1875 m. statyta koplyčia (P dalyje), kur buvo užfiksuoti 3 palaidojimai, pavieniai žmonių kaulai ir išskirtos 18 kapų duobės.

60 cm gylyje atvalyti *kapo 1* griaučiai (1 pav.), kurie priskirtini 12 m. vaikui. Kiek giliau, 80 cm gylyje, atidengti kito šešiamečio vaiko griaučiai (*kapas 2*). 50 cm gylyje išsiskyrė karsto kontūrai, aptikta viena karsto vinis. Pasigilinus dar 10 cm, lentiniame karste atidengti 4 m. amžiaus vaiko griaučiai (*kapas 3*). Visi mirusieji buvo paguldyti ant nugaros, ištiestomis rankomis ir kojomis, laidoti be įkapių. Kadangi žemės paviršius palaidojimų vietoje buvo apardytas iki 50 cm gylio, kapo duobių kontūrų užfiksuoti nepavyko. Visų palaidojimų orientacija V krypties (250°), statmenai dabartinei bažnyčiai. Kapai datuojami XVIII a. II puse – XIX a. I puse.

Tyrimų metu užfiksavus 18 kapų duobių kontūrus nustatyta, kad dalis jų apardyti, kiti į tiriamą tranšėją pateko tik fragmentiškai, todėl neatmetama galimybė, kad kai kurie iš jų gali būti kitos paskirties perkasimų rezultatas. Po judintu arba supiltiniu gruntu kapų kontūrai išryškėjo skirtinguose gyliuose (25–60 cm), orientuoti R–V kryptimi, statmenai 1750 m. statytai bažnyčiai. Dalis jų tęsiasi po 1875 m. statyta koplyčia. Jų chronologija gali būti tokia pati kaip aukščiau datuotų kapų.

Tyrimų metu surinkti 37 archeologiniai radiniai: tarp jų keletas smulkių žiestos ir lipdytos keramikos fragmentų, vienas plokštinės čerpės kraštas, keletas karstų vinių, titnago nuoskala. Atskirai verta paminėti I–II a. datuojamą brūkšniuotos keramikos pakraštėlį (2 pav.), kuris į tiriamą sluoksnį tikriausiai pateko atsitiktinai. Tokia radinių įvairovė rodytų, kad XVII–XVIII a. ankstyvesnis kultūrinis sluoksnis buvo suardytas statant bažnyčią.

1 pav. Kapas 1 iš ŠR. A. Žvirblio nuotr.

Fig. 1. Grave 1, as seen from the NE.

The grounds of the Prienai church of the Epiphany of Christ

In 2013, 116.89 m² were excavated during an excavation on the grounds of the Church of the Epiphany of Christ in Prienai. Scientifically valuable 18th–19th-centuries layers with isolated finds characteristic of this period were discovered at a depth of 40–60 cm. Various finds, including a sherd of brushed pottery, were discovered in them (Fig. 2). Three burials (Fig. 1) dating to the second half of the 18th – first half of the 19th centuries were discovered in conducting an investigation beside the church's apse and in the S part beside the chapel built in 1874–1875. 18 grave pits with burials, which should also be dated to this period, were also recorded. The grave pits were oriented E–W, perpendicularly to the church, which was built in 1750. Some of them continue under the chapel built in 1875.

2 pav. Brūkšniuotos keramikos fragmentas. A. Žvirblio nuotr.

Fig. 2. A fragment of brushed pottery.